

De procedures in het kort

De exclusief bevoegde instantie in gevallen van seksueel misbruik van minderjarigen door priesters is de Congregatie voor de Geloofsleer. Waar komen de procedures in het kort op neer? En met hoeveel zaken heeft de Congregatie in de afgelopen jaren te maken gehad?

Als een priester wordt beschuldigd van misbruik van een minderjarige en de beschuldiging gegrond lijkt, heeft de bisschop de verplichting de zaak over te dragen aan de Congregatie voor de Geloofsleer. De bisschop moet de zaak uit handen geven, al laat dat onverlet dat hij wel altijd ook het 'wereldlijke' recht van zijn land dient te volgen.

De Congregatie heeft verschillende mogelijkheden voor afhandeling. Er zijn vier opties: een strafproces, een bestuursrechtelijk proces, een pauselijke beslissing of een verzoek van de dader zelf om ontheffing van priesterlijke taken.

1) Als de Congregatie besluit tot een strafproces verwijst zij in bijna alle gevallen terug naar het bisdom. Een dio-

Uitleg van de basisprocedures van de Congregatie voor de Geloofsleer in geval van beschuldigingen van seksueel misbruik

Het recht dat van toepassing is, is het Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela van 30 april 2001 samen met het Wetboek van Canoniek Recht uit 1983. Dit is een inleidende uitleg die nuttig kan zijn voor leken en mensen die niet vertrouwd zijn met het canonieke recht.

A. Voorafgaande procedures

Het plaatselijke bisdom onderzoekt elke beschuldiging van seksueel misbruik van een minderjarige door een geestelijke. Als de beschuldiging een schijn van waarheid lijkt te bevatten, wordt de zaak overgedragen aan de Congregatie voor de Geloofsleer. De plaatselijke bisschop zendt alle nodige informatie naar de Congregatie en geeft zijn mening over de te volgen procedures en de te nemen maatregelen op de korte en lange termijn.

Het nationale recht betreffende de melding van misdrijven aan

de bevoegde autoriteiten dient altijd te worden nageleefd. Tijdens de voorbereidende fase en totdat de zaak is afgesloten, kan de bisschop voorzorgsmaatregelen treffen ter bescherming van de gemeenschap, met inbegrip van de slachtoffers. Sterker nog, de plaatselijke bisschop heeft te allen tijde de bevoegdheid om ter bescherming van kinderen de activiteiten van iedere priester in zijn bisdom te beperken. Dit maakt deel uit van zijn bisschoppelijk gezag en hij wordt aangemoedigd dit in die mate uit te oefenen welke noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat kinderen geen kwaad kan worden aangedaan. Deze discretionaire bevoegdheid kan de bisschop vóór, tijdens en na iedere canonieke procedure uitoefenen.

B. Door de Congregatie voor de Geloofsleer goedgekeurde procedures

De Congregatie onderzoekt het geval dat door de plaatselijke bisschop wordt voorgelegd en vraagt waar nodig ook om aanvullende informatie.

De Congregatie voor de Geloofsleer heeft een aantal opties:

cesane rechtbank doet dan onderzoek. Beroepsinstantie is de rechtbank van de Congregatie.

2) Ook in geval van een bestuurlijk proces wordt terugverwezen naar het bisdom. Daar moet dan een diocesane commissie zich over de zaak buigen. In beroep kan men in dit geval terecht bij de kardinalen die lid zijn van de Congregatie.

3) In zeer ernstige gevallen waarbij de schuld van de priester vaststaat, legt de Congregatie de zaak voor aan de paus met het verzoek de priester de klerikale staat te ontnemen.

4) Als een priester zijn misdrijf heeft toegegeven, kan de Congregatie de plaatselijke bisschop machtigen de priester een verbod of beperking van priesterlijke taken op te leggen.

De aantallen

Met hoeveel gevallen heeft de Congregatie in de afgelopen jaren te maken gehad? In een interview met het Italiaanse dagblad *Avvenire* gaf de Maltese monseigneur

Charles Scicluna inzicht in de aantallen. Hij is *promotor iustitiae*, hetgeen in wereldlijke termen uitgedrukt zo ongeveer de openbaar aanklager is van de rechtbank van de Congregatie. In deze hoedanigheid moet hij de zgn. *delicta graviora* onderzoeken, de delicten die de Kerk als de allerswaarste beschouwt: de misdrijven tegen de eucharistie, die tegen de heiligheid van het sacrament van verzoening en seksueel misbruik van een minderjarige jonger dan 18 jaar door iemand van de clerus. Dit zijn de delicten die het document *Sacramentorum sanctitatis tutela* uit 2001 tot de exclusieve bevoegdheid van de Congregatie voor de Geloofsleer heeft gemaakt.

Mgr. Scicluna meldt dat de Congregatie in de laatste negen jaar (van 2001-2010) te maken heeft gekregen met ongeveer 3000 zaken waarbij diocesane en religieuze priesters beschuldigd werden. Hij weet ook een specifieke uitsplitsing van de aard van de beschuldigingen te geven: in 60% van de gevallen zou het gaan om misbruik van adolescenten van hetzelfde geslacht, in 30% om heteroseksuele contacten en in 10% om pedofilie.

B.1 Strafprocessen

De Congregatie kan de plaatselijke bisschop toestemming geven een gerechtelijk strafproces te voeren voor een plaatselijke kerkelijke rechtbank. In geval van hoger beroep komt de zaak in dergelijke gevallen uiteindelijk voor een rechtbank van de Congregatie voor de Geloofsleer.

De Congregatie kan de plaatselijke bisschop toestemming geven om een administratief strafproces te voeren ten overstaan van een afgevaardigde van de plaatselijke bisschop, bijgestaan door twee assessoren. De verdachte priester wordt opgeroepen om te reageren op de beschuldigingen en het bewijsmateriaal. De verdachte heeft het recht om in beroep te gaan bij de Congregatie voor de Geloofsleer tegen een beslissing waarbij hij wordt veroordeeld tot een canonieke straf. De beslissing van de kardinalen van de Congregatie is definitief.

Indien de geestelijke schuldig wordt bevonden, kunnen hem zowel in het gerechtelijke als het administratieve strafproces een aantal canonieke sancties worden opgelegd, waarvan de meest ernstige wegzending uit de klerikale

staat is. De kwestie van schadevergoeding kan ook meteen tijdens deze procedures worden behandeld.

B.2 Gevallen die rechtstreeks aan de Heilige Vader worden voorgelegd

In zeer ernstige gevallen, wanneer een geestelijke in een strafproces voor de nationale rechter schuldig is bevonden aan seksueel misbruik van minderjarigen, of wanneer het bewijs daarvoor overduidelijk is, kan de Congregatie voor de Geloofsleer ervoor kiezen de zaak rechtstreeks voor te leggen aan de Heilige Vader met het verzoek dat deze ambtshalve een decreet uitvaardigt met daarin de wegzending van de priester uit de klerikale staat. Er staat geen canoniek rechtsmiddel open tegen een dergelijk pauselijk decreet.

De Congregatie legt de Heilige Vader ook de verzoeken voor van beschuldigde priesters die – zich bewust van hun misdaden – vragen te worden vrijgesteld van de verplichting van het priesterschap en willen terugkeren naar de lekenstand. De paus gaat op die verzoeken in voor het welzijn van de Kerk (*pro bono Ecclesiae*).

Van de 3000 zaken die aangebracht zijn, kwam het grootste deel uit de Verenigde Staten: in 2003-2004 ging het om 80% Amerikaanse gevallen, in 2009 nog maar 25% van de 223 nieuw aangebrachte gevallen. In de laatste jaren (2007-2009) bedroeg het gemiddeld aantal jaarlijks bij de Congregatie gesignaleerde gevallen 250.

Hoe werden de zaken afgedaan?

In ongeveer 20% van de gevallen is het tot een strafrechtelijk of bestuursrechtelijk proces gekomen. Vanwege een snellere afhandeling gebeurt dit bijna altijd in de betrokken bisdommen, aldus Scicluna, weliswaar onder supervisie van de Congregatie; slechts heel uitzonderlijk vindt dit onderzoek in het Vaticaan plaats. Niet in alle gevallen heeft het proces tot een veroordeling van de aangeklaagde geleid; het komt ook voor dat de priester onschuldig wordt verklaard of dat er onvoldoende bewijs is.

In 60% van de gevallen heeft de Congregatie – vaak vanwege de hoge leeftijd van de aangeklaagden – niet voor een proces gekozen, maar voor maatregelen of disciplinaire straffen, zoals het verbod om met gelovigen de mis te vieren, het verbod om biecht te horen, of de verplichting een leven van afzondering en gebed te leiden. Het gaat dan om gevallen waarin de aangeklaagde zijn schuld bekent.

In 10% van de gevallen heeft de paus opdracht gegeven tot een besluit om de betreffende priester de klerikale

B.3 Disciplinaire maatregelen

Indien de verdachte priester zijn misdrijf heeft toegegeven en erin heeft ingestemd om een leven te leiden van gebed en boetedoening, machtigt de Congregatie de plaatselijke bisschop om een decreet uit te vaardigen waarin deze de openbare ambtsuitoefening van die priester verbiedt of beperkt. Dergelijke besluiten bevatten een strafrechtelijk voorschrift dat, wanneer de voorwaarden van het decreet worden geschonden, een canonieke straf wordt opgelegd – wegzending uit de klerikale staat niet uitgezonderd. Administratief beroep tegen dergelijke decreten is mogelijk bij de Congregatie voor de Geloofsleer. De beslissing van de Congregatie is definitief.

Advies Deetman

Op vrijdag 7 mei presenteert drs Wim Deetman zijn advies voor een onafhankelijk onderzoek naar seksueel misbruik in de Rooms-katholieke Kerk. De Haagse oud-burgemeester en -voorzitter van de Tweede Kamer was in maart door de Nederlandse bisschoppen aangesteld om een commissie te begeleiden bij het opzetten van een “breed, extern en onafhankelijk onderzoek” naar het seksueel misbruik in kerkelijke instellingen. De Bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) buigen zich dinsdag 11 mei over het advies. Hun bevindingen worden diezelfde dag gepresenteerd tijdens een persconferentie om 16.00 uur. Tot 11 mei zullen Bisschoppenconferentie en KNR niet inhoudelijk reageren op het advies van de heer Deetman.

staat te ontnemen. De overige 10% zijn het de daders zelf die ontheffing hebben gevraagd van de priesterlijke verplichtingen. Hiertoe behoorden onder meer de priesters bij wie kinderpornografisch materiaal is aangetroffen en hiervoor door de wereldlijke rechter veroordeeld zijn. •

C. Herziening van het Motu Proprio

De Congregatie is sinds enige tijd bezig met een herziening van een aantal artikelen van het Motu Proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, met de bedoeling het genoemde Motu Proprio uit 2001 te actualiseren in het licht van de door paus Johannes Paulus II en Benedictus XVI aan de Congregatie voor de Geloofsleer toegekende speciale bevoegdheden. De voorgestelde wijzigingen zullen de bovengenoemde procedures (A, B1-B3) niet wijzigen.